

Т.М. Дука
аспірант, викладач кафедри
теорії та методик дошкільної освіти
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІОНЕРСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ (60-ТІ РР. ХХ СТ.)

На сучасному етапі розвитку України ефективність реалізації завдань реформування освіти, спрямованих на виховання національно свідомої й освіченої та соціально-захищеної молоді, безпосередньо залежить від правильного потлумачення залишеного педагогічного спадку та трансформування його кращих ідей. У цьому контексті до маловивченого, на нашу думку, належить історико-краєзнавча діяльність піонерської організації України 60-х років ХХ ст.

Постановка проблеми. Зміна соціально-політичного ладу в країні, вирішальним чином, вплинула на зміст та напрями роботи піонерської організації в досліджуваний період. В діяльності піонерської організації почали спостерігатися елементи демократизму, піонерам почала надаватися велика свобода у виборі видів діяльності, були здійснені спроби переходу від адміністративного диктату до демократизму, який вплинув на зміну структури організацією та її управління.

Аналіз наукових студій свідчить, що в останні десятиріччя з'явилася значна кількість досліджень історіографічного характеру. Розкриттю цих історико-педагогічних проблем сприяє широкий спектр праць сучасних провідних учених – І. Беха, Л. Ваховського, Н. Гупана, І. Зайченка, І. Зязюна, Н. Дічек, Н. Коляди, В. Костіва, В. Кузя, В. Кравця, Н. Побірченко, О. Самоплавської, Б. Ступарика, О. Сухомлинської, М. Шкіля та ін.

Зазначимо, що дослідниками в галузі історико-краєзнавчої роботи накопичено потужний науковий та емпіричний досвід розгортання, тенденцій розвитку та вивчення її організаційно-педагогічних форм. У ряді сучасних досліджень питання історико-краєзнавчої роботи певною мірою висвітлено в контексті інших проблем освіти і виховання молоді (Л. Бабенко, С. Бабишин, В. Бенедюк, І. Бех, П. Бурдейний, Т. Вайда, М. Дуденко, М. Євтух, Е. Пасічник, І. Прус, Г. Пустовіт, О. Самоплавська, М. Соловей, О. Столяренко, О. Сухомлинська, А. Хоптяр, М. Шкіль, В. Шульженко, М. Ярмаченко та ін.); розкрито особливості дидактичного аспекту (М. Откаленко, О. Савченко та ін.), розроблено засади туристсько-краєзнавчої роботи (М. Костриця, М. Крачило, О. Тімець та ін.).

Мета статті – здійснити аналіз проблеми історико-краєзнавчої діяльності піонерської організації України (60-ті рр. ХХ ст.).

Виклад основного матеріалу. Початок 60-х рр. ХХ ст. у діяльності піонерської організації позначився значними зрушеннями у історико-краєзнавчій діяльності. В період 1956 – 1962 рр. були проведені три пошукові Всесоюзні експедиції піонерів і школярів, під час яких діти збирали документи, матеріали, реліквії, пов'язані з революційними подіями, громадянською і Великою Вітчизняною війнами (ВВв), історією піонерії і ВЛКСМ. Знайдені документи та речі ставали експонатами краєзнавчих музеїв та музеїв ВВв.

З 1957 р. бере свій початок рух червоних слідопитів, під час роботи якого піонери встановлювали імена бійців, безіменно похованих, розкопували місця падінь літаків, битв, відшукували імена героїв і на місці їх гибелі встановлювали пам'ятники.

Центральна Рада піонерської організації плідно працювала над розробкою та впровадженням різних напрямів та форм роботи історико-краєзнавчого спрямування, в наслідок чого тривали десятки різних акцій та ігор, під час яких діти самореалізовувалися.

Так, у січні 1967 р. проходила військово-спортивна гра «Зірниця», новизна якої захопила піонерів. Масового характеру набували також ігри та

змагання на призи клубів «Шкіряний м'яч», «Золота шайба», організовані редакцією газети «Піонерська правда» [1, с. 189].

10 травня 1969 р. була прийнята Постанова ЦК КПРС Ради Міністрів СРСР і ВЦРПС «Про заходи щодо подальшого розвитку туризму і екскурсій в країні», яка активізувала історико-краєзнавчу діяльність серед піонерів [2, с. 30].

Форми та методи історико-краєзнавчої діяльності урізноманітнювалися за такими напрямками: вивчення історичного минулого рідного краю (опитування старожилів, організація та проведення походів історичними місцями, топонімічна робота, екскурсії до краєзнавчих музеїв, туристичні походи, опрацювання літературних джерел та архівних документів, нумізматики, зустрічі з ветеранами і т.п.);

- вивчення культури, народної творчості, побуту населення рідного краю (листування піонерів з дітьми інших шкіл, порівняння фактів минулого, вивчення життя і діяльності відомих земляків, збирання усної народної творчості, збирання зразків прикладного мистецтва майстрів рідного краю тощо);

- вивчення природи рідного краю (ознайомлення з положенням свого населеного пункту та виготовлення його моделі; дослідження корисних копалин, мінералів та інших багатств; спостереження за погодою; вивчення рослин та їхньої господарської цінності; вивчення тваринного світу та їхнього господарського значення; вивчення шкідників колгоспних угідь і способи боротьби з ними; зустрічі зі старожилами і т.п.);

- вивчення господарства рідного краю (ознайомлення з його економікою, екскурсії на заводи, фабрики, будівництво, шефство в колгоспах, підготовка експонатів на сільськогосподарські виставки тощо) [3, с. 112].

Така робота була доступною та захоплюючою для піонерів різного віку.

Таким чином, піонери 60-х років ХХ століття, вивчали минуле з пам'яток людської діяльності, які були історично цінними джерелами, але не завжди створювалися з такою метою. Вони виникали через одні або інші суспільні

потреби. Так, наприклад, лист із фронту, бліндаж, бойова техніка виступали для піонерів історичними джерелами, а у свій час були конкретними предметами, які мали своє практичне призначення [4].

Висновки. Отже, історико-краєзнавча діяльність піонерської організації України 60-х рр. ХХ ст. була важливим фактором різнобічного виховання підростаючого покоління, основні аспекти якої також піднімаються в сучасному українському суспільстві. Нині піонерський рух в Україні представлений Федерацією дитячих організацій України (ФДОУ), яка діє як об'єднання рівноправних, зацікавлених у корисних для себе та інших справах. Основними принципами діяльності сучасних піонерських осередків є гра, змагання та романтика. Основною програмою діяльності федерації є Програма «Я – родина – Батьківщина», прийнята в 1990 р. Однією із складових якої є програма «Батьківщина», яка спрямована на вивчення та примноження звичаїв і традицій Вітчизни дітей, шанування її історії та сьогодення, прагнення жити в мирі та злагоді з іншими національностями, збереження рідної природи [5, с. 126].

У межах програми на I Зльоті СПОУ в 1992 р. було прийнято сім програм-орієнтирів (за кольорами веселки), які дають змогу кожній дитині обрати справу до душі, реалізувати свої здібності та проявити себе. Однією із яких є програма «Червона калина» (червоний колір), якою передбачено роботу щодо збереження та примноження традицій і звичаїв українського народу, вивчення історії рідного краю, його культурного минулого та сьогодення, розвитку народного мистецтва. У межах цієї програми ФДО України проводить фольклорні, етнографічні фестивалі «Червона калина»; вечори української пісні, гумору, казки; пошуково-пізнавальні експедиції «Мій край – земля моїх дідів», ігри «Козацькому роду нема переводу», «Козацькі забави»; конкурсні заходи «Українська лялька», «З бабусиною скриньки», «Мов квітка сорочка-вишиванка», «Мое село найкраще», «Від діда прадіда». Крім цього піонери вивчають народні ігри, забави, пісні, фольклорні твори, збирають цікаві дитячі матеріали про рідні міста, села для створення енциклопедії

«Батьківщина моєї дитячої організації», відкривають творчі майстерні умільців, художників; залучають дітей до духовних скарбів народів, що проживають в Україні, пропагують їхні культурно-історичні досягнення, традиції, ознайомлюють із видатними діячами мистецтва, майстрами народних ремесел, популяризують українське декоративно-ужиткове мистецтво, чим пробуджується інтерес до вивчення минулого свого краю.

Перспективи подальших розвідок. Подальшого вивчення потребують такі аспекти проблеми, як соціально-педагогічні умови та тенденції розвитку історико-краєзнавчої роботи піонерської організації, становлення й динаміка формування історико-краєзнавчої роботи піонерської організації.

Література:

1. Кудинов В. А. Общественные движения и организации детей и молодежи в России в XX веке : диссертация ... доктора исторических наук / Кудинов Владимир Андреевич. – Кострома, 1994. – С. 188 – 192.
2. Лейбельман М. С. Досягнення дитячого туризму і краєзнавства на Україні / М. С. Лейбельман, А. Й. Піщанський // Краєзнавство в школі. – К. : Рад. школа, 1967. – Вип. 10. – С. 30.
3. Краєзнавство в школі // Збірник. Випуск 11 / За ред. канд. пед. наук М. П. Откаленка – К. : Рад. школа, 1968. – 118 с.
4. Прус І. Т. Виховання соціалістичного патріотизму в піонерів у процесі краєзнавчої роботи : дис. ... канд. пед. наук / Прус Іван Терентійович. – К., 1961. – С. 28.
5. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України : Навчальний посібник / О. В. Лісовець. – Академія. – 2011. – С. 126.